

CATALUNYA I EUROPA

Fins i tot quan parlar d'Europa encara no havia esdevingut ni una moda ni un tòpic, des de les veus diverses del catalanisme polític ja s'advertia que Europa era l'horitzó natural per Catalunya. No solament l'horitzó econòmic, sinó també allò que donava perspectiva i profunditat a la reivindicació política, allò que feia útil i pertinent treballar per la persistència de la catalanitat. Amb el temps, em sembla que aquesta afirmació gairebé fundacional del catalanisme, aquesta vocació europea profunda i real, s'ha anat consolidant com la via correcta i necessària, però també ha anat descobrint les seves dificultats i les seves mancances. Més que mai, ara podem dir que el nostre horitzó és Europa i no pot ser altre ni d'altra manera, però que aquest horitzó no és ni fàcil d'assolir ni idíl·lic quan s'assoleixi.

Em sembla que hi ha raons objectives i raons subjectives en la fascinació de Catalunya pel procés de construcció de la unitat europea. Comencem per les subjectives: Catalunya, per afirmar-se, per explicitar la diferència, ha construït sempre d'ella mateixa una imatge d'uropeïtat, de modern europea, a contraposar al tòpic de l'Espanya africana i subdesenvolupada. En els mites de la catalanitat sempre hi ha estat aquest apropament a Europa, entès com a fascinació pels règims democràtics i per l'Estat del benestar majoritaris al continent i entès al mateix temps com a refús de l'autarquia cultural i política hispànica. Al mateix temps —i això seria ja més objectiu— Catalunya ha intuït que l'Europa unida només podria ser si assumia i defensava la diferència. Els Estats Units d'Europa, si és que són mai, seran un trencaclosques. No es podran construir al marge de les diferències culturals. En la mesura que el sentit de la diferència és a la base de la sentimentalitat, però també de l'estratègia del catalanisme, Europa apareixia i apareix com el necessari avalador i garantidor del fet diferencial. Com que Europa no pot ser sense diferències, preservarà la nostra. Finalment, la vocació europeïsta de Catalunya podia néixer encara d'un tercer element, aquest encara més objectiu, més directament polític. Després de la segona guerra mundial, és difícil d'imaginar un retoc de la mena que sigui al mapa d'Europa. La mobilitat del segle XIX i la primera part del XX, la creació de nous estats, el desmembrament de vells imperis, la mobilitat de les fronteres, acaba amb la segona guerra mundial. El catalanisme polític perd alguns punts de referència que —més o menys allunyadament— havia tingut fins als anys trenta. Catalunya —per dir-ho així— no pot ser Irlanda. Si vol ser alguna cosa, serà en l'única modificació substancial del mapa europeu que hi ha en l'horitzó: la dinàmica d'unificació. Si vol ser alguna cosa més que una regió espanyola ha de ser una peça —de la naturalesa que sigui possible— del trencaclosques europeu.

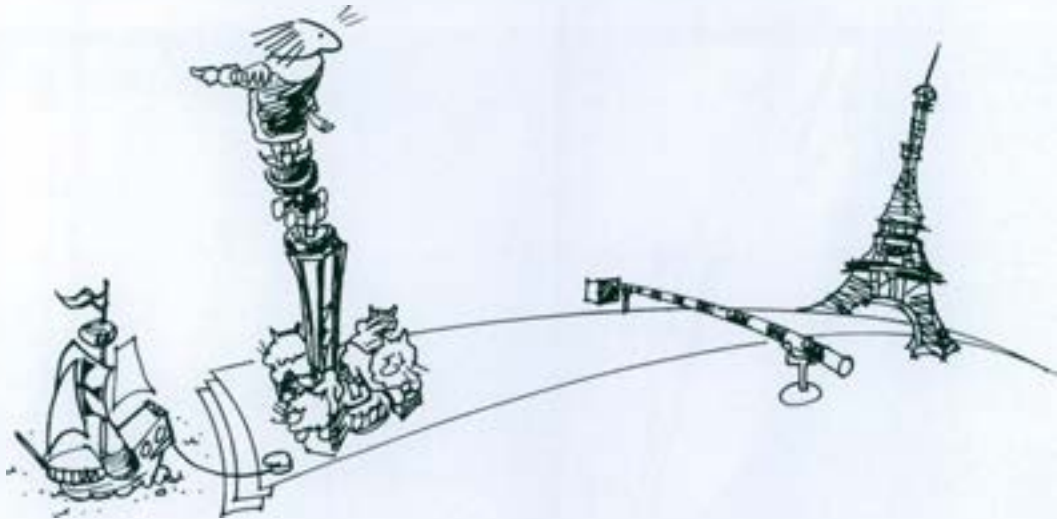
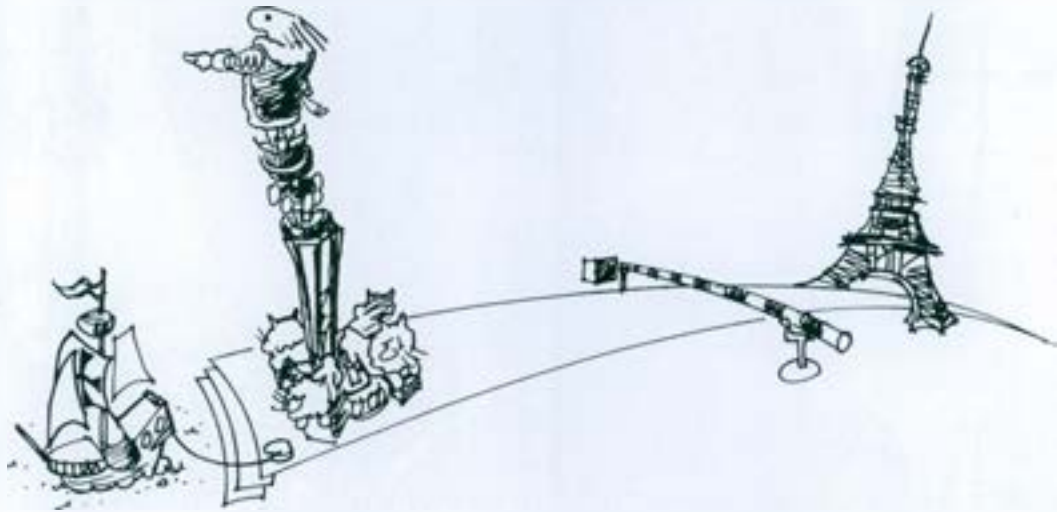
Per a mi, aquestes raons de fons per justificar una vocació europea són encara vàlides i no tenen alternativa possible en l'horitzó. Ara, amb realisme hem de descobrir també factors que

refreden els entusiasmes. Alguns, a Catalunya. D'altres a la mateixa Europa. Factors que fan que alguns dels mites damunt dels quals bastim aquest projecte siguin menys sòlids del que hem pensat. Per exemple, si la sensació d'uropeïtat de Catalunya és un dels fonaments de la nostra vocació europea, potser ha arribat l'hora de dir que no som tan europeus com ens pensem. Per ganes de desmarcar-nos de la mitja espanyola ens hem imaginat que som Suïssa. I no som Suïssa. Ens falta molt. Potser la potencialitat econòmica de Catalunya és notable, a Europa. Però la manera de ser i la manera de fer del país encara és molt poc europea. I en moltes coses s'assembla més a l'hispanica —sobretot si pensem que Espanya està vivint un període de modernització important— que a la suïssa.

El segon escepticisme ve donat per la sensació que la mateixa Europa no és tan «europea» com l'hem imaginada. Vull dir que si l'uropeïtat és un determinat civisme, un ordre just i estable, Europa és menys mítica del que l'hem feta. I, sobretot, té un parell de defectes importants, que tard o d'hora ens afectaran. El primer, la feblesa general de la consciència europea, demostrada d'una manera visible en els índex de participació en les últimes eleccions al Parlament europeu, no solament entre nosaltres. La segona, la limitació geogràfica de l'Europa que estem imaginant, que no és Europa en realitat, sinó que n'és mitja. L'Europa comunitària és o una avançada d'un projecte més ampli o la junta gestora d'una unitat geogràficament més raonable. No podrà haver-hi un projecte europeu realista i engrescador sinó agafa tot Europa, si no arriba a Praga i a Varsòvia i a Moscou. Amb tot el que això significa.

Però sobretot on l'entusiasme de l'horitzó europeu es pot refredar més és en el tractament de la qüestió de la diferència. Em sembla evident que Europa només podrà ser un trencaclosques. Que els Estats dels Estats Units europeus hauran de ser peces amb una personalitat pròpia, definida. Que no serà com saltar d'Ohio a Nebraska, sinó una cosa diferent. Ara, quines seran, quines podran ser les peces del trencaclosques? Seran només els Estats? I com resoldran els Estats els problemes interns de diferències? Dit d'una altra manera. En el trencaclosques de la futura unitat europea, la peça a encaixar serà Catalunya o Espanya? Serà una Espanya, si és la segona opció, plural o una Espanya com ha estat fins ara sempre Espanya, uniformada i castellana?

Tot i les esperances en l'horitzó europeu, em fa por que el trencaclosques de la futura unitat es faci amb els Estats com a peces mínimes. Que Europa garanteixi el dret dels Estats a ser diferents entre ells, però que els garanteixi també la possibilitat de ser per dins d'un sol color, si és que volen. Per això l'horitzó europeu per Catalunya passa avui dia pèr ser, per aparèixer com a una peça possible, per generar tots els mecanismes possibles per preservar la diferència, per ser presa en consideració. Per això els esforços que s'han fet des de diversos partits per la presència del català a Estrasburg com a idioma oficial tenen una importància no estrictament heràldica o simbòlica. Ens estem jugant ens aquests anys la possibilitat de ser a Europa. I ser a Europa vol dir tal com estan les coses ser a algun lloc. No hi ha alternativa. O Catalunya és capaç de mantenir una personalitat viva, no arqueològica, contemporània, i de fer sentir a Europa que també ha de garantir aquesta diversitat, que no és de les diversitats que s'extingiran en el procés d'unificació —i d'aquestes n'hi haurà unes quantes— o el futur és una autonomia administrativa com a màxim horitzó polític, un provincianisme flouresc i carrincló com a màxim horitzó lingüístic i cultural i una subsidiarietat sense possibilitats d'elecció com a màxim horitzó econòmic. Tot i refredar-ne els entusiasmes —o refredant-los precisament per tenir més possibilitats d'assolir els objectius— Europa continua sent el nostre horitzó. Ni el millor ni el pitjor. L'únic.

© CALBIUS